

Article History

Received / Geliş
27.03.2017

Accepted / Kabul
27.03.2017

Available Online / Yayınlanma
28.03.2017

TRAINING SERVICES FOR SYRIAN REFUGEE ENTERTAINED OUT OF THE CAMP IN TURKEY (KAYSERİ SAMPLE)

**TÜRKİYE'DE KAMP DIŞINDA MİSAFİR EDİLEN SURIYELİ SİĞİNMACI
GENÇLERE YÖNELİK EĞİTİM HİZMETLERİ (KAYSERİ ÖRNEĞİ)¹**

Mesut GÜN²
Yüksel BALDIK³

Abstract

Many Syrians have taken refuge in Turkey due to the political turmoil in Syria. This situation which started in 2011 is still going on. Turkish government has taken some precautions to meet the main humane needs of Syrian refugees taking refuge in Turkey. In the scope of these precautions, there is providing refugees at school age to continue their education. In this study, participation to training status of the Syrian young at school age living in Kayseri among the refugees entertained out of the camp is determined. Two main subjects are emphasized in this study and with reference to the research data, suggestions for the solutions to the problems concerning the subjects have been tried to develop. Schooling rate of the Syrian young at school age in Kayseri is determined in the first issue in question. At the end of the research, it is stated that schooling rate of the Syrian young at school age in Kayseri is low. This subject is dealt with under three topics in detail in order to determine the reasons of this situation much clearer. In this regard, Syrian students studying at Temporary Education Centers in the first topic, Syrian students studying at mainstream school allied to provincial directorate for national education in Kayseri in the second topic and Syrian youth at school age who do not attend school are laid stress on. The open-ended interview forms in accordance with the experts' opinions are prepared for the education situations of the Syrian students studying at Temporary Education Centers and mainstream schools in Kayseri in order to get the research data tried to determine the existing education conditions and situations of Syrian students in Kayseri. The data obtained from the interview forms are analyzed by content analysis method, classified according to the subject and interpreted. It is hoped that suggestions developed from the research data will contribute to training services for Syrian refugee youth entertained out of the camp in Turkey.

Keywords: Syrian Refugee, young, training service, Kayseri.

Özet

Suriye'de yaşanan siyasi karışıklıklar sonucu çok sayıda Suriyeli Türkiye'ye sığınmıştır. 2011 yılında başlayan bu süreç hala devam etmektedir. Türkiye Devleti, Türkiye'ye sığınan Suriyeli sığınmacıların temel insani ihtiyaçlarını karşılamak için çeşitli önlemler almıştır. Bu önlemler kapsamında okul çağında olan sığınmacıların eğitimlerine devam etmelerini sağlamak da bulunmaktadır. Bu çalışmada Türkiye'de kamp dışında misafir edilen Suriyeli sığınmacılardan Kayseri'de ikamet eden okul çağındaki Suriyeli gençlerin eğitime katılım durumları belirlenmiştir. Çalışmada iki ana konu üzerinde durulmuş bu konulara ilişkin sorunların çözümüne yönelik öneriler geliştirilmeye çalışılmıştır. Söz konusu konulardan birincisinde; Kayseri'de bulunan eğitim çağındaki Suriyeli gençlerin okullaşma oranı saptanmıştır. Araştırma sonunda Kayseri'de bulunan Suriyeli gençlerin okullaşma oranının düşük olduğu belirlenmiştir. Bu durumun sebeplerini daha net belirlemek için bu konu üç başlık altında ayrıntılı olarak ele alınmıştır. Bu bağlamda birinci başlıkta Kayseri'de Geçici Eğitim Merkezlerinde okuyan Suriyeli öğrenciler, ikinci başlıkta Kayseri'de Milli Eğitime bağlı örgün eğitim kurumlarında okuyan Suriyeli öğrenciler, üçüncü başlıkta ise okula gitmeyen okul çağındaki Suriyeli gençler üzerinde durulmuştur. Kayseri'de eğitim gören Suriyeli öğrencilerin mevcut eğitim koşulları ve durumlarının belirlenmeye çalışıldığı araştırmanın verilerine ulaşabilmek için

¹ Bu çalışma 13-15 Mayıs 2015 tarihlerinde Adıyaman Üniversitesinde düzenlenen "Uluslararası Gerçek ve Umut Arasında Suriyeli Mülteciler" Sempozyumunda aynı başlıkla sunulan sözlü bildirinin genişletilmesiyle oluşturulmuştur.

² Doç. Dr., Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi Eğitim Fakültesi Türkçe Eğitimi ABD. mesutgun07@gmail.com

³ Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yabancılar Türkçe Öğretimi Ana Bilim Dalı. yukselbaldik@gmail.com

Kayseri’de Geçici Eğitim Merkezleri ve örgün eğitim kurumlarında okuyan Suriyeli öğrencilerin eğitim durumlarına yönelik uzman görüşleriyle hazırlanan açık uçlu görüşme formları hazırlanmıştır. Görüşme formlarından elde edilen veriler içerik analizi yöntemiyle incelenip temalara göre sınıflandırılmış ve yorumlanmıştır. Çalışma verilerinden hareketle geliştirilen önerilerin Türkiye’de kamp dışında misafir edilen Suriyeli sığınmacı gençlere yönelik eğitim hizmetlerine katkı sağlaması umulmaktadır.

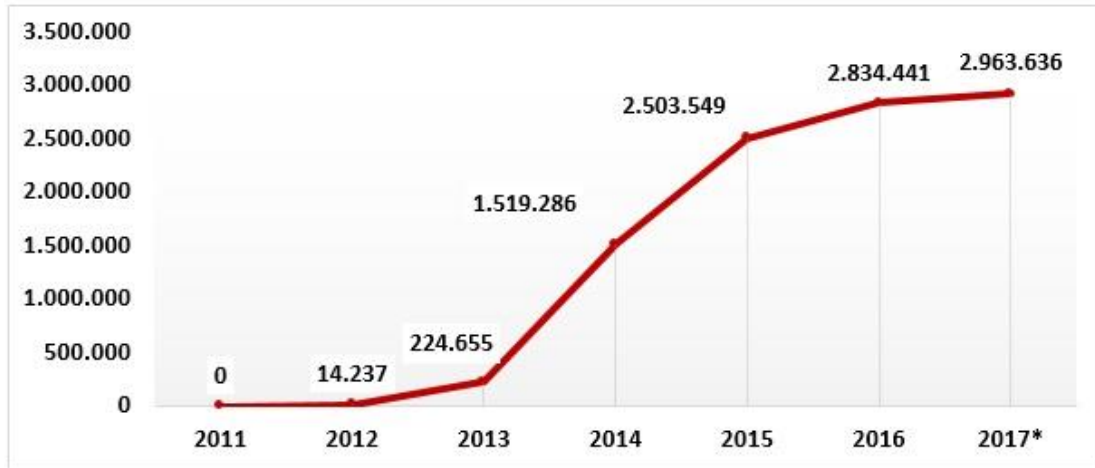
Anahtar Sözcükler: Suriyeli sığınmacı, genç, eğitim hizmeti, Kayseri

GİRİŞ

Güney komşumuz Suriye’de yaşanan iç savaş nedeniyle çevre ülkelere ciddi bir nüfus akını olmuştur. Savaştan kaçanların önemli bir kısmı en yakın ülke olan Türkiye ye sığınmışlardır. Suriye’de devam etmekte olan iç karışıklıklar nedeniyle Türkiye’ye göç eden kayıtlı Suriyeli insan sayısı 2,9 milyonu geçmiştir (Bkz. tablo1). Bu nüfusun 250 bini geçici barınma merkezlerinde, 2,7 milyonu geçici barınma merkezi dışında, ülke genelinde şehirlerde ikamet etmektedirler (Bkz. tablo2). Türkiye’de ikamet eden Suriyeli nüfusun önemli bir bölümünü okul çağındaki çocuklar oluşturmaktadır. Türkiye’de ikamet eden Suriyelilerden zorunlu eğitim çağındaki olanların (5-19 yaş arası) sayısı bir milyondur. (Bkz. tablo3) (Göç İdaresi Gn. Md. 2017).

Tablo 1. Yıllara Göre Geçici Koruma Kapsamındaki Suriyeliler

YILLARA GÖRE GEÇİCİ KORUMA KAPSAMINDAKİ SURIYELİLER

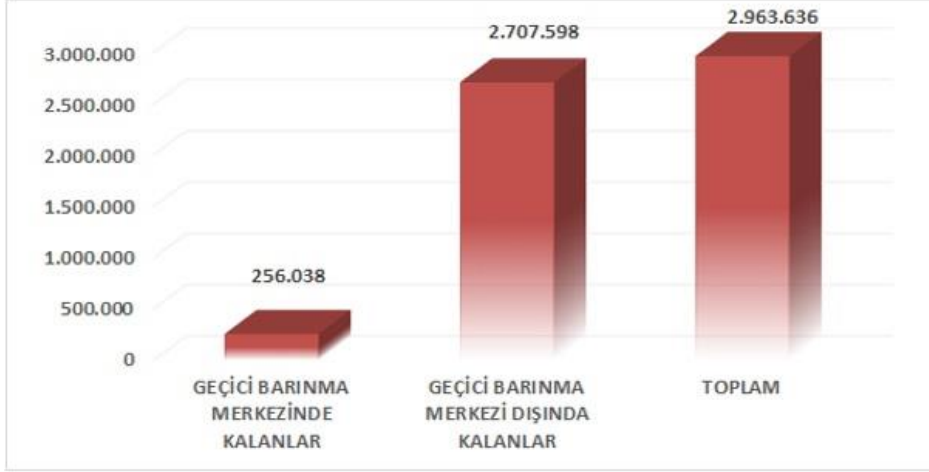

*16.03.2017 tarihi itibarıyla

Tablo 1. İncelendiğinde 2011 yılında başlayan göç hareketinin 2013-2015 yılları arasında ciddi bir yükseliş görülmektedir. Bu durumun sebebi ilgili yıllarda Suriye’deki iç karışıklığın en acımasız hal aldığı ve savaşın Türkiye sınırlarında yaşandığı yıllar olması etkilidir. 2015 yılı sonrasında ise göç hareketliliğinin yatay bir hareket izlediği görülmektedir. Suriye’de yaşanan içi karışıklıkların belirsizliği bu tablonun önümüzdeki yıllarda nasıl şekilleneceği konusunda kararsız bir fikir vermektedir. Suriye’de yaşanan iç karışıklıkların tekrar ciddi seviyelere gelmesi grafiği tekrar yükselen bir görünüme getirebilir.

Tablo 2. Geçici Barınma Merkezleri Dışında Kalan Suriyeliler

GEÇİCİ BARINMA MERKEZLERİ İÇİNDE VE DIŞINDA KALAN SURİYELİLER

Tablo 2. İncelendiğinde Türkiye’ye sığınan Suriye vatandaşlarının %90’ının geçici barınma merkezleri dışında yaşadığı görülmektedir.

Tablo 3. Biyometrik Verileri Alınarak Kayıt Altına Alınan Suriyelilerin Yaş ve Cinsiyete Göre Dağılımı

BIYOMETRİK VERİLERİ ALINARAK KAYIT ALTINA ALINAN SURİYELİLERİN YAŞ VE CİNSİYETE GÖRE DAĞILIMI (16.03.2017)

YAŞ	ERKEK	KADIN	TOPLAM
TOPLAM	1.584.004	1.379.632	2.963.636
0-4	185.639	172.523	358.162
5-9	219.080	206.313	425.393
10-14	166.033	153.213	319.246
15-18	136.586	115.505	252.091
19-24	246.999	189.551	436.550
25-29	160.596	125.665	286.261
30-34	135.292	106.401	241.693
35-39	96.035	79.554	175.589
40-44	67.550	63.255	130.805
45-49	52.055	47.919	99.974
50-54	41.988	40.251	82.239
55-59	28.174	28.081	56.255
60-64	19.587	20.016	39.603
65-69	13.033	13.409	26.442
70-74	6.959	7.713	14.672
75-79	4.318	5.147	9.465
80-84	2.274	2.873	5.147
85-89	1.228	1.524	2.752
90+	578	719	1.297

Tablo 3. İncelendiğinde Suriyeli sığınmacıların yaş ve cinsiyete göre dağılımı görülmektedir. Sığınmacıların %50’sinin 0-19 yaş aralığında yani okul çağındaki gençlerden oluştuğu görülmektedir. 20-50 yaş aralığında iş gücü çağındaki kişi sayısı ise ortalama 1milyon sayısındadır. Elde edilen rakamlar göstermektedir ki hem okul çağındaki hem de iş gücü çağındaki kişi sayısı ciddi rakamlara ulaşmıştır.

Türkiye’ye sığınan Suriyeli mültecilerin hukuki statüsü, konunun en çok tartışılan boyutlarından birini oluşturuyor. Türkiye’de mültecilik mevzuatının temelini 1951 tarihli *Mültecilerin Hukuki Durumuna Dair Cenevre Sözleşmesi* oluşturuyor. Bu sözleşmeye “coğrafi sınırlama” ile taraf olan Türkiye, sadece Avrupa’dan Türkiye’ye gelen kişilere mülteci statüsü veriyor. Avrupa dışından gelmiş kişiler ise Türkiye’ye geçici olarak sığınabiliyor ve kendilerine “sığınmacı” statüsü veriliyor. Bu sebeple, Türkiye’ye kaçan Suriyeli mülteci değil “sığınmacı” statüsüne sahipler. “Sığınmacı” statüsü, mültecilikten doğan bazı doğal hakları içermediğinden, Türkiye yönetmelik ve genelgeler çıkararak Suriyeliler lehine özel uygulamaları yürürlüğe soktu (Kap, 2014).

Göçün en kötü olanı şüphesiz savaş nedeniyle gerçekleşenidir. Temel insanı hak olan yaşama hakkını devam ettirmek amacıyla gerçekleştirilen bu göçün her safhası zorluklar ve insanı dramlarla doludur. Barınma, beslenme ve sağlık gibi hayati ihtiyaçların bile imkânsızlıklarla örülü olduğu bir ortamda eğitimden ne kadar bahsedilebilir. Ancak bahsedilmeli ve hatta diğer ihtiyaçlar kadar ciddiye alınması gereken bir konudur eğitim. Kayıp nesli engellemek gelecek için sağlam yatırımlar yapmak amacıyla ivedi ve faydalı tedbirlerin alınması gerekmektedir.

Eğitimin temel insanı ihtiyaçlardan olduğu tartışılmaz bir gerçektir. Eğitimin bu derece önemli ve hayati olmasına karşın savaş, doğal afet ve benzer durumlarda ilk ara verilen faaliyet olduğu da çok açıktır. Türkiye’deki Suriyelilerin sığınma süreçlerinin uzaması ve bu sürecin belirsizliği eğitim ihtiyacının karşılanmasını mecburi kılmaktadır. Suriye’deki çatışmalar nedeniyle Suriyelilerin sığındığı ülkelerde, birçok temel ihtiyaçlarında sorun yaşandığı gibi yarım kalan eğitimlerine devam etme imkânları da sınırlı kalmıştır. Türkiye Cumhuriyeti Devleti, Suriyelilerin hukuki durumları hakkındaki yasal çerçeveyi 2014 yılında yürürlüğe giren “Geçici Koruma Yönetmeliği” ile düzenlenmiştir. Geçici koruma yönetmeliğinin ortaya koyduğu genel çerçeveye ek olarak eğitim hakkına erişimle ilgili 2014/21 sayılı “Yabancılara Yönelik Eğitim ve Öğretim Hizmetleri” genelgesi düzenlenmiştir. 2014/21 sayılı genelge, yabancı kimlik numarasına sahip öğrencilerin, Millî Eğitim Bakanlığı’na bağlı her kademedeki örgün eğitim kurumlarına veya henüz yabancı kimlik numarası almamış olan öğrencilerin, Suriyeliler için oluşturulmuş Geçici Eğitim Merkezlerinde eğitim öğretim alabileceklerini ifade eder (MEB Temel Eğitim Gen. Md, 2014). 2014/21 sayılı genelge ile Suriyeli çocuklar ülkelerinde yarım bırakmak zorunda kaldıkları eğitimlerine daha fazla zaman kaybetmeden devam edebilmektedirler ve geçici eğitim merkezlerine veya devlet okullarına yasal olarak kayıt olabilmektedirler. 2014 yılında Arapça, Türkçe ve İngilizce olarak erişime açılan Yabancı Öğrenci Bilgi Sistemi (YÖBİS) ile de Suriyeli öğrenciler kayıt altına alınarak ders ve devam takipleri yapılmaktadır. Millî Eğitim Bakanlığı, Strateji Geliştirme Başkanlığı tarafından yayınlanan 2015-2019 strateji planında da mültecilerle ilgili şu madde bulunmaktadır: “Mülteciler, geçici koruma altındaki yabancılar veya vatansız olarak yurdumuzda bulunanların da buldukları sürece eğitim görmelerini sağlamak üzere bu öğrencilerin eğitim sistemine entegrasyonunun sağlanmasına yönelik çalışmalar yapılacaktır” (MEB Strateji Gel. Bşk. 2015).

Tüm bu yasal düzenlemelere rağmen okullara devam eden Suriyeli öğrenci sayısı istenen düzeyde olmamaktadır. Ülke genelinde açılan Geçici Eğitim Merkezleri ve devlet okullarında Suriyeli sığınmacı öğrencilerin durumu şu şekildedir; “Türkiye’de eğitim öğretim çağında 750 bin Suriyeli öğrenci var. Bunların 350 bini Millî Eğitim Bakanlığı tarafından eğitime alınmış durumda” bilgisini veren Millî Eğitim Bakanı Nabi Avcı, devlet okullarının yanı sıra kamplarda ve sivil toplum kuruluşlarınca açılan özel eğitim merkezlerinde eğitimlerin sürdüğünü kaydetti. Avcı, bu yıl Suriyeli öğrenci sayısını 450 bine çıkarmayı hedeflediklerini bildirdi (Hürriyet, 2016a). Yapılan açıklamadan da anlaşılacağı üzere Türkiye geneli okullaşma oranı %50 civarındadır. Bu açıklamadan altı ay sonra Millî Eğitim Bakanlığı Müsteşar Yardımcısı Ercan

Demirci'nin açıklaması ise, son verilere göre okullarda 150 bin, geçici eğitim merkezlerinde de 300 bini aşkın Suriyeli öğrencinin eğitim aldığını belirtti. Ercan, bu kapsamda 500 bin hedefine çok yaklaşıldığını söyledi(Hürriyet, 2016b).

22.11.2016 tarihli meb duyurusunda ise Türkiye’de ikamet eden öğrenim çağındaki Suriyelilerin eğitim sistemine uyumuna ilişkin, Milli Eğitim Bakanlığı ile Avrupa Birliği arasında imzalanan "Suriyeli Öğrencilerin Türk Eğitim Sistemine Entegrasyonu" projesi kapsamında, Geçici Eğitim Merkezlerinde ve Suriyeli öğrencilerin yoğun olduğu Bakanlığımıza bağlı okullarda çalışmak üzere öğretmen alımı yapılmıştır. Öğretmenler, sınıf öğretmeni, Türkçe öğretmeni ve Türk Dili ve Edebiyatı öğretmenlerinden oluşmaktadır. Bu öğretmenler iki haftalık bir eğitimin ardından görev yerlerine gönderilmişlerdir (MEB,2016).

Kayseri’deki durum Türkiye geneli ile orantılı olarak benzer sonuçlar göstermektedir. Kayseri’de ikamet eden Suriyeli sığınmacı sayısı İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Genel Müdürlüğü’nün 16.03.2017 tarihli verilerine göre 58,840’tır(Göç İdaresi Gn. Md. 2017). Kayseri ilinde Suriyeli çocukların eğitim için 02.12.2015 tarihinde “ Suriyeli çocukların okullaşma oranlarının artırılması için UNICEF ile birlikte eylem planı hazırlık çalıştay yapıldı”. Yapılan bu çalıştayda açıklanan rakamlar şu şekildedir; Bu çerçevede geçen sene bin 800 Suriyeli çocuğumuz okullaştırıldı ve kaynaşmaları sağlandı. Bir sene içerisinde bu sayı iki katına çıktı. Bu sene Suriyeli öğrenci sayısı 3 bin 620’ye çıktı, tahmini olarak da 6 bine yakın öğrencimiz var. Suriyeli misafirlerimizin yoğun olarak buldukları Eskişehir Balar Mahallemizde 2014 yılında Kayseri Geçici Eğitim Merkezi’ni, 2015 yılında ise Erciyes Geçici Eğitim Merkezi’ni açtık. Yeni geçici eğitim merkezleri de açacağız. Bununla ilgili çalışmalarımız devam ediyor. Suriyeli misafirlerimizin yoğun olduğu bölgelerde bu çalışmalarımızı sürdürmekteyiz (Kayseri MEB 2015). Kamuoyuna yapılan bu açıklamaların dışında bilgilerin güncellenmesi amacıyla 2016 yılı mart ayında yapılan görüşmede Kayseri’deki durum şu şekildedir; Kayseri’de okul çağındaki öğrenci sayısı 8800’e yükselmiştir. Geçici Eğitim Merkezi sayısı üç olmuştur. Kayseri ve Erciyes Geçici Eğitim Merkezlerine ek olarak Argıncık Geçici Eğitim Merkezi açılmış daha sonra bu merkezlere bağlı iki tane ek bina faaliyete girmiştir. Bu çalışmalar neticesinde toplan Suriyeli öğrenci sayısı 4350’ye ulaşmıştır. Tespit edilen mevcut durum Türkiye geneli ile orantılı olup okullaşma oranı %50 civarındadır. 2017 yılına gelindiğinde ise Kayseri’de, Geçici eğitim merkezlerinde 1356 diğer okullarda ise 5477 olmak üzere toplamda 6833 Suriyeli öğrenci eğitim görmektedir (Kayserihaber, 2017).

Elde edilen verilerin sağlıklı yorumlanabilmesi için savaş öncesi Suriye’deki okullaşma durumu hakkında bazı bilgilere değinmek gerekmektedir. 2008 yılında hazırlanan Suriye Arap Cumhuriyeti Raporuna göre; Hızlı büyüyen bir nüfusa ve düşük seviyede milli gelire sahip bir ülke olma dezavantajlarına rağmen, Suriye’nin temel eğitim sistemi oldukça gelişmiştir. Suriye’deki okuma yazma oranı bölgedeki diğer ülkelerin çoğuna kıyasla daha yüksektir. BM’ye göre Suriye’de yetişkin nüfusun (15 yaş ve üstü) okuma yazma oranı 1990 yılında %65 iken bu oran 2004 yılında %79,6’ya yükselmiştir (Fas’ta bu oran %52’dir). Suriye’de genç nüfusun okuma yazma oranı ise 2004 yılında %92,2’dir ve genel olarak okuma yazma oranlarındaki bu artış eğiliminin devam etmesi beklenmektedir. Suriye’deki eğitim kurumlarının çoğu devlete bağlı olmakla beraber, ülkede özel okul ve kolejlerin de kurulabilmesi ile ilgili bir yasa 2001 yılında onaylanmıştır. Ayrıca 2002-2003 eğitim öğretim yılında 9 yıllık zorunlu eğitim uygulamasına geçilmiştir. Hükümet verileri, ülkede eğitime ayrılan kaynakların son on yılda arttığını; ancak bu kaynakların da nüfus artış hızı göz önünde bulundurulduğunda yeterli olmadığını göstermektedir. İlköğretime kayıtlı nüfusun oranı kız ve erkek gruplarının her ikisi için de %95’tir; fakat bu oran ortaöğretim düzeyinde %58’e düşmektedir (Aydın, 2008). Bir diğer araştırmada ise; Suriye’de savaştan önce ilkokula gidenlerin oranının yüzde 99, ortaokula gidenlerin oranının ise

yüzde 82 olduğu, ayrıca kız ve erkek çocuklarının okullaşma oranlarının büyük ölçüde eşit olduğu belirtilmektedir. Tahminlere göre ülke içinde ve dışında yaklaşık 3 milyon Suriyeli çocuk okul dışında kalmıştır. Bu sayı Suriye’nin savaştan önce okul çağındaki çocukların neredeyse tamamını eğitime katmayı başardığını ancak savaş sonrasında okul çağındaki çocukların okulsuz kaldığını göstermektedir (Emin, 2016).

ÇALIŞMANIN AMACI

Suriye’de yaşanan iç karışıklıklar nedeniyle ülkemize sığınan Suriyeli çocukların kayıp nesil olmalarını önlemek ve okullaşmalarının önündeki engelleri tespit ederek Suriyeli çocukların okullaşma oranlarını artırmaya yönelik öneriler geliştirmektir.

SINIRLILIKLAR

Çalışma Kayseri ili kent merkezi ile sınırlıdır. Kayseri ilinde ikamet eden okul çağındaki gençlerden oluşmaktadır. Görüşme yapılan kişilerin %50’si ilköğretim, %50’si ortaöğretim çağındadır.

ARAŞTIRMANIN MODELİ VE ÖRNEKLEM GRUBU

Araştırma durum modeline göre gerçekleştirilmiştir. Creswell (2007)’ye göre durum çalışması; – Araştırmacının zaman içerisinde sınırlandırılmış bir veya birkaç durumu çoklu kaynakları içeren veri toplama araçları (gözlemler, görüşmeler, görsel-işitseller, dokümanlar, raporlar) ile derinlemesine incelediği, durumların ve duruma bağlı temaların tanımlandığı nitel bir araştırma yaklaşımıdır. Araştırmanın örneklem grubunu ise Geçici Eğitim Merkezlerinde eğitim gören öğrenciler (20 kişi) ve devlet okullarında eğitim gören öğrenciler (20 kişi) ile kent merkezinde ikamet edip okula gitmeyen (30 kişi) gençler oluşturmaktadır.

YÖNTEM

Çalışma iki temel konu üzerinde yapılmıştır. Birinci temel konu okullaşma oranındaki düşük seviyenin belirlenmesi amacıyla üç başlık altında ayrıntılı olarak ele alınmıştır. Bu bağlamda birinci başlıkta Kayseri’de Geçici Eğitim Merkezlerinde okuyan Suriyeli öğrenciler, ikinci başlıkta Kayseri’de Milli Eğitime bağlı örgün eğitim kurumlarında okuyan Suriyeli öğrenciler, üçüncü başlıkta ise okula gitmeyen okul çağındaki Suriyeli gençler üzerinde durulmuştur.

İkinci temel konuya bağlı olarak Kayseri’de eğitim gören Suriyeli öğrencilerin mevcut eğitim koşul ve durumları üzerine araştırma yapılmıştır. Çalışma verilerine ulaşabilmek için Kayseri’de Geçici Eğitim Merkezleri ve örgün eğitim kurumlarında okuyan Suriyeli öğrencilerin eğitim durumlarına ve okula gitmeyen çocukların düşüncelerine yönelik uzman görüşleriyle hazırlanan açık uçlu görüşme formları hazırlanmıştır. Görüşme, en az iki kişi arasında sözlü olarak sürdürülen bir iletişim sürecidir. Görüşme, araştırmada cevabı aranılan sorular çerçevesinde ilgili kişilerden veri toplama şeklinde ifade edilebilir. Görüşme belirli bir araştırma konusu veya bir sorun hakkında derinlemesine bilgi sağlar (Büyüköztürk, 2014). Görüşme formu önceden hazırlanmış ve Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi Türkçe Eğitimi Bölümü akademisyenleri tarafından kontrol edilerek forma son şekli verilmiştir. Görüşme formlarından elde edilen veriler içerik analizi yöntemiyle incelenip temalara göre sınıflandırılmış ve yorumlanmıştır. Birden fazla görüşmecinin fikri alındığı için görüşmeciler arası güvenilirliğe bakılmıştır. Betimsel analiz, verilerin araştırma sorularının veya görüşme sorularının ortaya koyduğu temalara göre özetlenmesi veya yorumlanması söz konusudur.

BULGULAR VE YORUM

Çalışmanın birinci kısmı okula gitmeyen, okul çağındaki Suriyeli gençlerden oluşmaktadır.

Okul çağına olmasına rağmen okula gitmeyen Suriyeli sığınmacılar ile yapılan görüşme formunda yer alan sorulara öğrencilerin verdikleri cevaplara yönelik veriler aşağıdaki tablolarda yer almaktadır.

Tablo 4. Suriyeli Gençlerin “Suriye’de Okula Gidiyor muydunuz?” Sorusuna İlişkin Görüşleri

	EVET	HAYIR
İlköğretim çağındaki kişiler	15	-
Ortaöğretim çağındaki kişiler	12	3
TOPLAM	27	3

Tabloya göre görüşme yapılan toplam otuz kişiden on beşi ilköğretim, on beşi ortaöğretim çağındaki gençlerden oluşmaktadır. İlköğretim çağındaki gençlerin tamamı Suriye’de okula gitmektedirler. Ortaöğretim çağındaki gençlerin ise on iki tanesi Suriye’de okula gitmekte, üç tanesi gitmemektedir.

Tablo 5. Suriyeli Gençlerin “Türkiye’de Okula Gitmeme Sebebiniz Nedir?” Sorusuna İlişkin Görüşleri

	f	%
Ekonomik sıkıntılar	27	100
Dil engeli	20	74
Yaş engeli	5	18

Tabloya göre Suriye’de okula gittikleri halde Türkiye’de okula gitmeyen gençlere, bu durumun sebebi sorulduğu zaman alınan en önemli neden olarak ekonomik zorluklar dile getirilmektedir. Suriyeli gençler ailelerine destek olmak ve yaşamlarını devam ettirmek için çalışmak zorunda kaldıklarını ifade etmektedir. Okula gitmenin getireceği masrafları karşılamamanın zor olacağını, ailelerinin bu durumu karşılayamayacağını düşünmektedir. Katılımcıların %81’i Türkçe bilmedikleri için okula gitmenin zor olduğunu, Kayseri’ye yerleştiklerinde Geçici Eğitim Merkezlerinin henüz açılmadığını bu yüzden ekonomik sıkıntıların yanında dil engeli yüzünden okula gitmediklerini belirtmektedir. Bazı katılımcılar okula başladıklarını ancak ilerleyen süreçte yaşadıkları uyum sorunları yüzünden okulu bıraktıklarını ifade etmektedir. Katılımcıların %18’i ise savaştan dolayı 2-3 yıllık bir zaman kaybettiklerini ve artık okula gitme isteklerinin kalmadığını, yaşlarının okula gitmek için büyük olduğunu düşünmektedir.

Tablo 6. Suriyeli Gençlerin “Okula Gidebilmek İçin Gerekli Gördüğünüz Şartlar Nelerdir?” Sorusuna İlişkin Görüşleri

	f	%
Ekonomik koşulların sağlanması	22	81
Kararsızım	5	19

Tabloya göre Suriyeli sığınmacıların okullaşmasının önündeki en büyük engel ekonomik çaresizliktir. Okul çağındaki sığınmacıların %81’i ekonomik ihtiyaçlarının karşılanması durumunda okula gitmeyi istediklerini belirtmektedirler. Okul çağındaki sığınmacıların %19 ise kararsız kaldıklarını belirtmektedirler.

Çalışmanın ikinci kısmı Geçici Eğitim Merkezinde okuyan Suriyeli öğrencilerden oluşmaktadır. Çalışmanın bu kısmında mevcut eğitim şartları hakkında bilgi toplanmıştır.

Geçici Eğitim Merkezlerinde okuyan öğrenciler ile yapılan görüşme formunda yer alan sorulara öğrencilerin verdikleri cevaplara yönelik veriler aşağıdaki tablolarda yer almaktadır.

Tablo 7. Suriyeli Öğrencilerin “Neden Türk Okulları Yerine Geçici Eğitim Merkezleri Tercih Ettiniz?” Sorusuna İlişkin Görüşleri

	f	%
Derslerin Arapça olması	20	100
Türk okullarının zor olması	16	80
Ailemin bu okulu istemesi	10	50
Bu okulda arkadaşlarının olması	7	35

Tabloya göre soruya cevap veren öğrencilerin tamamı gemleri tercih etmelerindeki önemli sebep olarak derslerin Arapça olmasını göstermektedir. Katılımcıların %80’i Türkçe bilmedikleri için Türk okullarında okumanın çok zor olacağını düşünmektedir. Katılımcıların %50’si ailelerinin bu okula gitmelerini istediklerini, Türk okullarında yaşanacak sorunlarda kendilerini ifade etmekte zorlandıklarını bu sebeple bu okullarda okumaları taraftarı olduklarını belirtmektedir. Katılımcıların %35 i ise arkadaşlarının bu okulda olduğunu, okula beraber gidip geldiklerini ifade etmektedir.

Tablo 8. Suriyeli Öğrencilerin “Şu An Aldığınız Eğitimle İlgili Problemleriniz Nelerdir?” Sorusuna İlişkin Görüşleri

	f	%
Ders materyalleri eksik	18	90
Okula gidip gelmek çok masraflı	12	60
Okul bittikten sonra ne olacak bilmiyoruz	10	50

Tabloya göre Geçici Eğitim Merkezlerinde yaşanan en önemli problem, birçok dersin kitaplarının eksikliğidir. Görüşmecilerin %90’ı ders kitaplarını kendi imkânlarını kullanarak fotokopi ile edindikleri söylemektedir. Görüşmecilerin %60’ı Geçici Eğitim Merkezlerinin şehrin belli yerlerinde olmasından dolayı şehir içi ulaşımı kullanmak zorunda kaldıklarını ancak kendilerine indirimli kart verilmediği için okula gidip gelmenin kendilerine maddi külfet oluşturduğunu belirtmektedir. Görüşmecilerin %50’si ise okul bittikten sonra ne olacağı konusunda kararsız olduklarını Türkiye’de üniversite okumak için Yabancı Öğrenci Sınavını kazanamama korkusu yaşadıklarını belirtmektedir.

Tablo 9. Suriyeli Öğrencilerin “Türkiye Devletinden Eğitimle İlgili Beklentileriniz Nelerdir?” Sorusuna İlişkin Görüşleri

	f	%
Ekonomik imkânlar sağlanabilir	15	75
Okul şartları daha iyi olabilir	10	50

Tabloya göre okullaştırılmış öğrencilerin %75’i okula gelip gitmenin masraflı olduğunu belirtmektedir. Okullarının bulunduğu yer ile evleri arası mesafenin fazla olmasından dolayı şehir içi ulaşımı kullanmak zorunda kaldıklarını ancak şehir içi ulaşım pahalı olduğu için çoğu zaman mesafe fazla bile olsa, hava koşulları uygun olduğu zamanlarda yayan olarak okula gittiklerini ifade etmektedir. Belediyenin indirimli kart uygulamasından faydalanmak istemektedir.

Öğrencilerin %50’si okullarının mevcut durumları daha iyi olması gerektiğini, kütüphane, laboratuvar, bilgisayar gibi kaynak imkânlarından mahrum olduklarını dile getirmektedir. Ders kitaplarının eksikliğine ek olarak destek materyaller bulunmadığını, üniversiteyi kazanmak için kendi imkânları ile ulaştıkları materyalleri kullanmak zorunda kaldıklarını belirtmektedir.

Çalışmanın üçüncü kısmı Türk okullarında okuyan Suriyeli öğrencilerden oluşmaktadır. Çalışmanın bu kısmında Türk okullarında okuyan öğrencilerin eğitimleri ile ilgili durum tespiti yapılmaya çalışılmıştır.

Türk okullarında okuyan öğrenciler ile yapılan görüşmelere yönelik veriler aşağıdaki tablolarda yer almaktadır.

Tablo 10. Suriyeli Öğrencilerin “Neden Geçici Eğitim Merkezleri Yerine Türk Okullarını Tercih Ettiniz?” Sorusuna İlişkin Görüşleri

	f	%
Kayseri’ye geldiklerinde Gem’ler açılmadığı için	15	75
Türkiye’de yaşayacağım için	5	25
Evime yakın olduğu için	4	20

Tabloya göre Türk okullarını tercih eden öğrencilerin %75’i Kayseri’ye yerleştiklerinde Geçici Eğitim Merkezlerinin olmadığını bu yüzden Türk okullarına gitmek zorunda kaldıklarını ifade etmektedir. Öğrencilerin %25’i bilinçli olarak Türk okullarını tercih ettiklerini, Türkiye’de yaşamak ve Türkiye’ye alışmak için Türk okullarının daha faydalı olduğuna inandıklarını belirtmektedir. Öğrencilerin %20’si ise Geçici Eğitim Merkezlerinin evlerine uzak olduğunu bu yüzden Türk okulunu tercih ettiklerini söylemektedir.

Tablo 11. Suriyeli Öğrencilerin “Şu An Aldığınız Eğitimle İlgili Problemleriniz Nelerdir?” Sorusuna İlişkin Görüşleri

	f	%
Dil sorunundan dolayı sınıftan geri kalıyoruz.	18	90
Türk öğrenciler ile sorunlarımız oluyor	7	35

Tabloya göre Türk okullarını tercih eden öğrencilerin %90’ı dil engeli yaşamaktadır. Suriyeli öğrenciler, Türkçeyi öğrendiklerini ancak özellikle Türkçe-Edebiyat derslerinde sıkıntı yaşadıklarını ifade etmektedir. Okula başladıkları ilk yıllarda sınıftan tamamen koptuklarını bu durumu aşmanın bir yıl aldığını belirtmektedir. Kendilerine yönelik Türkçeyi öğrenebilecekleri sınıf düzeyine ulaşabilecekleri ilave dersler olmadığını ve bu yüzden kaybettikleri zamanı telafi için çok çalıştıklarını belirtmektedir.

Öğrencilerin %35’i okuldaki Türk öğrenciler ile sorunlar yaşadıklarını, sınıftan geri kaldıkları için kendileriyle alay edildiğini söylemektedir. Özellikle eğitime başladıkları ilk zamanlarda Türkçeyi bilmedikleri için arkadaşlık kuramadıklarını, sınıftaki diğer öğrenciler tarafından dışlandıklarını, bazı öğretmenler tarafından kendilerine olumsuz davranıldığını, sınıfta istenilmediklerini belirtmektedir.

Tablo 12. Suriyeli öğrencilerin “Türkiye Devletinden eğitimle ilgili beklentileriniz nelerdir?” sorusuna ilişkin görüşleri.

	f	%
Kaybettiğimiz zamanı telafi edebilmek	17	85
Türkçe-Edebiyat derslerini daha basit görmek	11	55
Öğretmen ve öğrencilerle olumsuzluk yaşamamak	3	15

Tabloya göre Öğrencilerin %85’i göçten dolayı Türkçe öğrenme sürecinde kaybettikleri zamanı telafi edebilmek istemektedir. Bunun için mevcut derslerine takviye dersler görmeyi ancak bunu sağlayacak imkânlarının olmadığını belirtmektedir. Öğrencilerin %55’i Türkçe dil bilgisi ve Edebiyat gibi bilgi ve beceri isteyen derslerde sıkıntı yaşadıklarını bu derslerin kendilerinin Türkçe yeterliliğinin çok üzerinde olduğunu, diğer derslerde yaşamadıkları birçok sıkıntıyı bu derslerde yaşadıklarını belirtmektedir. Türkçe ve Edebiyat derslerinin daha basit ve anlaşılır olmasını arzu etmektedir. Öğrencilerin %15’i okullarındaki Türk öğrenciler ve öğretmenler ile olumsuzluk yaşamak istemediklerini de dile getirmektedir.

SONUÇ, TARTIŞMA ve ÖNERİLER

Suriye’de yaşanan iç karışıklıklar nedeniyle ülkemize çok sayıda Suriye vatandaşı göç etmiştir. Bu insanlara yasal düzenlemeler ile “sığınmacı” statüsünde belirli haklar

verilmiştir. Gelen sığınmacıların karşılaştıkları ilk ve en önemli sorun dil engelidir. İnsanların yaşadığı topluma uyum sağlaması, kendisini ifade etmesi, diğer insanlarla olan ilişkilerine yön verebilmesi için kullanılan aracın dil olduğu tartışılmaz bir gerçektir. Bu açıdan bakıldığında hem Suriyeli sığınmacılar hem de bu insanlarla ortak alanları paylaşanlar için dil farklılığı en ciddi sıkıntıdır. Dil engeli Suriyeliler için hem sosyal hayatta hem de eğitim hayatında aşılması gereken birincil engel olarak ortaya çıkmaktadır.

Göç alan toplumun ulusal dilinden farklı bir dile sahip olmak o ülkeye uyum sağlamaya engel ve eğitim sisteminde başarısızlığın nedeni olarak görülmektedir. Çoğunluk toplumunun dili ile iletişim kurmak ve öğrenim görmek zorunda kalan farklı anadile sahip olan öğrencilerin yaşadığı sorunlara çözüm üretmek ulusal eğitim sisteminin görevi olarak ortaya çıkmaktadır(Yıldız,2008).

Alan yazın tarandığında Suriyeli mültecilere yönelik Akkaya (2013), Cengiz (2015), Erdem vd. (2015), Uzun (2015), Tunç (2015), Gün (2015), Demirci (2016) vb. ülkemize sığınan Suriyeliler üzerinde yapılan birçok araştırma benzer sonuçlara işaret etmektedir. Bu çalışmaların birçoğunda Suriyeli mülteci çocukların ilk karşılaştığı güçlüğü dil farklılığı olduğu saptanmıştır. Bu sorun sadece bizim ülkemizde değil dünyada sığınmacı alan birçok ülkenin genel sorunudur (Uzun ve Bütün, 2016). Türkiye’deki okullara kayıtlı Suriyeli çocukların karşılaştığı birincil sorun dil engelidir. Suriyeli çocuklar okula başladıkları andan itibaren dil engeliyle karşılaşmakta ve bir biçimde baş etmek durumunda kalmaktadır (İstanbul Bilgi Üniversitesi, 2015). Dil engeli sadece okul çağındaki çocuklar için değil, Türkiye’ye sığınan her yaşta insanlar için birincil engel olarak karşımıza çıkmaktadır. Türkçenin öğrenilmesinde karşılaşılan zorluklar uzun yıllar Türkiye’de kalacakları öngörülen Suriyelilerin Türkiye toplumuna uyumunu geciktirmektedir.

Alan yazında itme-çekme kuramı olarak geçen ve göçmen çocuğun eğitim alıp almamasına neden olan okula yönelik ve okula yönelik olmayan çeşitli faktörler bulunmaktadır (Giani,2006: Akt: Ereş, 2015). Göç ettiği yerde okula gitmek yerine çocuğun bir işte çalışması ve aile ekonomisine katkıda bulunması, göçmen ebeveynlerin tercih ettiği gelir kazanma yollarından biri olarak görülmektedir (Ahsan,1997: Akt: Ereş,2015). Suriyeli mültecilerin eğitiminin önündeki en önemli engel de ekonomik imkânsızlıklardır. Kamplar dışında kısıtlı ekonomik gelirler ile hayatta kalma mücadelesi veren Suriyeli aileler; çocuklarını okullara göndermek yerine, aile ekonomisine katkı sağlamalarını tercih etmektedir. Gelecekleri hakkındaki belirsizlikler de bu olumsuz durumu desteklemektedir. Türkiye’nin uzun yıllar mücadele ettiği çocuk işçiliği şu an Suriyeli çocukların içinde bulunduğu en olumsuz ortam olarak karşılarını çıkmaktadır. Özellikle orta öğretim çağındaki gençler bilinçli olarak okul yerine çalışmayı tercih etmektedir. Kendi işsiz nüfusu üzerinde olumsuz etkileri olabileceği endişesiyle Türkiye’nin çalışma izni vermediği Suriyeli sığınmacı nüfus içinde çocuk işçiliği çok yaygındır. Çalışma hayatına ilişkin güvencelerden yoksun kalan anne ve babalar emeklerinin karşılığı sayılabilecek adil bir gelir elde edemedikleri için, birçok aile geçinmek için çocukların getirdiği gelire muhtaç kalmaktadır. 2014 yılında yapılan bir bilimsel çalışmada: “Eğitime erişimde özellikle kamp dışı çocukların yaşadığı sıkıntılar, çocuk işçiliği içine sürüklenen çocukların sıkıntılılarıyla bağlantılıdır. Çalıştırılan çocuklar okula gidememekte, okula gidemeyen çocuklar çalıştırılmaktadırlar. Bu kısır döngünün önüne geçilmesi gerekmektedir. Sosyo-ekonomik güçlükler çeken ve çocuklarını çalıştırmak zorunda kalan ailelere şartlı nakdi yardım gibi seçenekler geçici birer çözüm olarak düşünülebilir” (Velicioğlu, 2014). İfadeleriyle bu olumsuz duruma dikkat çekilmektedir.

Eğitimin önündeki bir diğer engel ise Suriyeli mültecilerin uyum sorunudur. Özellikle devlet okullarında okuyan çocuklar hem öğretmenlerin hem de Türk öğrencilerin

olumsuz davranışlarından etkilenebilmektedir. Öğrencilerin savaş sonrası psikolojilerine uygun bir ortam sağlanamadığı için mevcut şartlar öğrencilere bazen fayda sağlamamaktadır. Bu duruma dil engeli de eklenmekte öğrenci kendisini ifade edememektedir. Bazı Suriyeli aileler, okulda zorbalığa maruz kalacağı ve Türkiyeli sınıf arkadaşlarıyla kaynaşmakta zorluk çekeceğine dair endişelerle çocuklarını oturdukları yerdeki devlet okullarına kaydettirmemektedir.

Okullaşmış Suriyeli sığınmacıların karşılaştığı en önemli sorun ise öğretim materyallerindeki eksikliklerdir. Yapılan araştırmalarda görülmektedir ki öğrencilerin birçok ders kitapları eksiktir. Öğrenciler ve öğretmenler bu eksiklikleri bireysel çabaları ile karşılamaya çalışmaktadır. İlköğretim ve lise düzeyinde birçok ders; kitapların yoksunluğu nedeniyle sadece öğretmenlerin bilgi birikimi vasıtasıyla ile işlenmektedir. Ayrıca üniversiteye hazırlanan öğrenciler destek ders materyalleri konusunda sıkıntı yaşamaktadır. 2016 yılında yapılan bir çalışmada: “Öğrencilerin kırtasiye ve kitap gereksinimleri çeşitli kurum ve kuruluşlar tarafından sağlanmaktadır. Ancak bu malzemelerin adil bir şekilde dağıtımının yapılmadığı ifade edilmektedir. Dahası malzeme dağıtımında yeterli bir organizasyon olmadığından, aynı malzemeler aynı yerlere tekrar ve tekrar gönderilebilmektedir” (Emin, 2016). İfadeleriyle durumun ciddiyeti üzerinde durulmaktadır.

İnsan hakları izleme örgütünü tarafından 2015 yılında yapılan bir araştırmada benzer sonuçlar ortaya konulmuştur. Bu rapor için görüşülen 50 hane halkından 32’si, ekonomik koşulları gerek devlet okullarına gerek geçici eğitim merkezlerine erişimlerinin önündeki esas engel ya da kararlarını etkileyecek büyüklükte bir zorluk olarak tanımlamıştır. Devlet okullarına gitmenin önündeki temel engel ya da zorluk olarak 20 aile dil meselesini göstermiştir (İnsan Hakları İzleme Örgütü 2015).

Suriyeli mülteci çocukların kayıp nesil olmalarını engellemek hem Suriye’nin yeniden inşası hem de Türkiye’nin geleceği için üzerinde ciddi çalışmaların yapılması gereken çok önemli bir durumdur. Savaştan dolayı yıkılan şehirleri binaları yeniden inşa edebiliriz ancak yıkılan bir neslin inşası o kadar kolay olmayabilir. Bu nedenle bu konu üzerinde titizlikle durulmasında yarar bulunmaktadır.

Araştırma verilerinden hareketle geliştirilen öneriler şu şekilde sıralanabilir:

- Arapçadan başka bir dil bilmeyen Suriyeli çocuklar, Türkçe eğitim verilen okullarda dil engeliyle karşılaşmaktadır. Çocukların bu problemini çözmeye yönelik destekleyici adımlar atılmalıdır. Türkçe eğitim veren okullarda; Suriyeli öğrencilerin kaybettikleri zamanı telafi edecek tedbirler alınmalıdır.
- Türkçe ve Edebiyat derslerine ek olarak İkinci Dil Olarak Türkçe eğitimi verilmeli, alanında uzman kişilerden bu konuda destek alınmalıdır.
- Geçici Eğitim Merkezlerinde eğitim gören öğrencilerin temel ders malzemeleri eksiklikleri tespit edilmelidir. Derslerin daha sağlıklı işlenebilmesi için gerekli materyal desteği sağlanmalıdır.
- Suriyeli öğrencisi bulunan okullardaki öğretmenler, hizmet içi eğitime alınarak bu öğrencilere karşı izlenecek davranışlar konusunda bilgilendirilmelidir.
- Suriyeli öğrencilere psikolojik destek verilmeli, öğrencilerin savaş sebebiyle yaşadıkları travmayı atlatmalarına destek olunmalıdır.
- Suriyeli öğrencilerin okullaşmanın önündeki ciddi bir engel olan ekonomik sıkıntıları aşmak için çalışmalar yapılmalıdır. Bu konuda uluslararası kuruluşlardan, sivil toplum kuruluşlarından ve yerel yönetimlerden destek istenmelidir.

- Türkiye’de okula kavuşmuş çocukların, Türk öğrencilerin sahip olduğu bazı öğrencilik haklarına sahip olmaları sağlanmalıdır. Örneğin; indirimli bilet uygulaması konusunda yerel yönetimler ile iş birliği sağlanabilir.
- Ülkemizde Suriyeli çocuk işçiliği engellenmeli, çocuk işçi çalıştıran işletmelere yaptırım uygulanmalıdır.
- Ülkemizde sadece eğitim çağındaki Suriyeli çocuklar değil; Suriyeli aileler de Türkçe eğitime tabi tutulmalı, toplumsal uyumu artırma amaçlı çalışmalar yapılmalıdır.
- Halk Eğitim Merkezleri aracılığıyla açılan Suriyeli mültecilere yönelik Türkçe kurslarına materyal desteği sağlanmalı, bu dersi verecek öğretmenlere Yabancı-İkinci dil olarak Türkçe eğitimi konusunda uygulamaya dönük bilgiler verilmelidir.

KAYNAKÇA

- AKKAYA, A. (2013). Suriyeli Mültecilerin Türkçe Alguları, Ekev Akademi Dergisi, Yıl: 17, Sayı: 56, 179-190
- AYDIN, İ. S. (2008). Suriye Arap Cumhuriyeti Raporu, T.C. Başbakanlık Dış Ticareti Geliştirme Müsteşarlığı İhracatı Geliştirme Etüt Merkezi.
- BÜYÜKÖZTÜRK, Şener, vd. (2014). Bilimsel Araştırma Yöntemleri, Pegem Akademi Yayınları, İstanbul.
- CENGİZ, D. (2015). Zorunlu Göçün Mekânsal Etkileri Ve Yerel Halkın Algısı; Kilis Örneği, Turkish Studies International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic Volume 10/2 Winter, p. 101-122
- CRESWELL, J.W. (2007). Qualitative inquiry and research design: Choosing among five traditions (second edition). London: Sage.
- DEMİRCİ, M. (2016). B1 Seviyesinde Türkçe Öğrenen Suriyeli Öğrencilerin Sesli Okuma Becerisiyle İlgili Tespitler, International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic Volume 10/7, Spring, pp. 333-358
- EMİN, M. N. (2016). ANALİZ, Şubat, S.153, Türkiye’deki Suriyeli Çocukların Eğitimi, Temel Eğitim Politikaları. http://file.setav.org/Files/Pdf/20160309195808_turkiyedeki-suriyeli-cocuklarin-egitimi-pdf.pdf. Erişim tarihi: 26.03.2016
- ERDEM, M. D. ŞENGÜL, M., GÜN, M. ve BÜYÜKASLAN, A. “Tekerleme Alıştırmalarına Dayalı Etkinliklerin Türkçeyi Yabancı Dil Olarak Öğrenen Suriyeli Arapların Konuşma Becerilerine Etkisi,” Route Educational and Social Science Journal, vol. 2, no. 2, pp. 1-11, Apr.
- EREŞ, Figen, (2015),” Türkiye’de Göçmen Eğitimi Sorunsalı ve göçmen Eğitiminde Farklılığın Yönetimi”, Çankırı Karatekin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 6(2): 017-030.
- GÜN, M. (2015). “Opinions of Instructors about Reading Skills of Syrian Students Learning Turkish,” Educational Research and Reviews, vol. 10, no. 10, pp. 1424-1433, May
- İNSAN HAKLARI İZLEME ÖRGÜTÜ (2015). “Geleceğimi Hayal Etmeye Çalıştığımda Hiçbir Şey Göremiyorum”, Türkiye’deki Suriyeli Mülteci Çocukların Eğitime Erişiminin Önündeki Engeller. https://www.hrw.org/sites/default/files/report_pdf/turkey1115tu_web.pdf. Erişim tarihi: 26.03.2016
- İSTANBUL BİLGİ ÜNİVERSİTESİ ÇOCUK ÇALIŞMALARI BİRİMİ, (2015). Suriyeli Mülteci Çocukların Türkiye Devlet Okullarındaki Durumu, Politika ve Uygulama Önerileri. <http://cocuk.bilgi.edu.tr/wp-content/uploads/2015/09/Suriyeli-Cocuklar-Egitim-Sistemi-Politika-Notu.pdf>. Erişim tarihi: 26.03.2016

- KAP, D. (2014). Akademik Perspektif, Aralık. Yıl.1 S.2. <http://akademikperspektif.com/wp-content/uploads/2014/12/Akademik-Perspektif-Aralik-2014.pdf>. Erişim tarihi: 26.03.2016
- UZUN, M. ve BÜTÜN, E. (2016). Okul Öncesi Eğitim Kurumlarındaki Suriyeli Sığınmacı Çocukların Karşılaştıkları Sorunlar Hakkında Öğretmen Görüşleri, Uluslararası Erken Çocukluk Eğitimi Çalışmaları Dergisi. C.1 S.1,
- TUNÇ, A. Ş. (2015). Mülteci Davranışı Ve Toplumsal Etkileri: Türkiye’deki Suriyelilere İlişkin Bir Değerlendirme, Tesam Akademi Dergisi, Temmuz, 2 (2), pp. 29-63
- T.C. Milli Eğitim Bakanlığı, Temel Eğitim Genel Müdürlüğü, 24.10.2014, 2014/21 Sayılı Genelge. http://mevzuat.meb.gov.tr/html/yabyonegiogr_1/yabyonegiogr_1.html. Erişim tarihi: 26.03.2016
- VELİCİOĞLU, Y. A. (2014), Suriyeli Göçmenlerin Sorunları Çalıştayı Sonuç Raporu, Mersin Üniversitesi Bölgesel Uygulama Araştırma Merkezi, (Ed. KARACA, Servet ve DOĞAN, Uğur) Mersin. <http://193.255.128.112/db2/projeler/2.pdf>. Erişim tarihi: 26.03.2016
- UZUN, A. (2015). Günümüzün Sosyal ve Ekonomik Sorunu Olan Suriyelilerin Mülteci ve Ekonomi Hukuku Bakımından Değerlendirilmesi, Ankara Barosu Dergisi, 2015/1, 107-120
- YILDIZ, Naciye, (2008), “Kültürler Arası Eğitim”, Eğitim Bilim Toplum Dergisi, c.6, s.22, sf.52-89
- İç İşleri Bakanlığı Göç İdaresi Genel Müdürlüğü Web sitesi. http://www.goc.gov.tr/icerik6/gecici-koruma_363_378_4713_icerik. Erişim tarihi: 16.03.2017
- http://sgb.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2015_09/10052958_10.09.2015sp17.15imzasz.pdf. Erişim tarihi: 09.04.2016
- <http://www.hurriyet.com.tr/bakan-avci-suriyeli-ogrencilerin-egitim-maliyeti-3-milyar-avronun-uzerinde-40076408>. Erişim tarihi: 09.04.2016a
- <http://www.hurriyet.com.tr/turkiyede-ogrenim-goren-suriyeli-ogrenci-sayisi-450-bini-gecti-40259079> Erişim tarihi: 26.10.2016b
- <http://kayseri.meb.gov.tr/www/suriyeli-cocuklarin-okullasma-oranlarinin-artirilmasi-icin-unicef-ile-birlikte-eylem-plani-hazirlik-calistayi-ilimizde-yapildi/icerik/903>. Erişim tarihi:26.03.2016
- <http://www.kayserihaber.com.tr/haber/kayseride-6-bin-833-suriyeli-ogrenci-23644.html> Erişim tarihi: 20.01.2017
- <http://www.meb.gov.tr/ogretmenler-suriyeli-cocuklara-turkce-ogretecek/haber/12324/tr> Erişim tarihi: 01.05.2017.